

Slutrapport av ”Kotledsskador hos svensk halvblodshäst – en pilotstudie”

Genomförande

Studien har genomförts i fyra delar.

1. Workshop ”Pilotprojekt rörande kotledsskador” på Ridskolan Strömsholm 2001-05-14.
2. Analys av skadefrekvens av kotledsproblem i AGRIAs databas genomförd av VMD Agneta Egenvall i december 2001.
3. Fördjupningsarbete inom hippologprogrammet, nr 217, ”Kotledsinflammation – en studie över anatomi, orsaker, behandling och konvalescensprogram” av Linda Kirsh och Mikaela Thelander genomfördes vt 2002.
4. Utskick av enkät till 100 hästägare ur Agrias databas, vilka hade ersatts för häst (5-7 år) med kotledsproblem och 100 hästägare, vilka hade friska hästar i motsvarande ålder. En kort sammanställning på svenska av resultatet kan ses nedan. Resultat av enkäten sammanställdes i ett examensarbete av en agronomstudent Anna Kanstrup.Handledare var Margareta Rundgren, institutionen för husdjurens utfodring och vård, SLU och biträdande handledare Linda Keeling, institutionen för husdjurens miljö och hälsa, SLU.

Sammanfattning

Workshopen

Vid workshopen var många kompetensområden representerade; Agrias försäkringsbolag, veterinärmedicin, utfodring och vård, avel, exteriördomare, A-tränare i hoppning respektive dressyr samt projektledning. Workshopen inleddes med en problemorientering av Pekka Olsson, Agria. Samtliga närvarande såg problemet som multifaktoriellt, men bidrog med sin expertis inom problemet. Följande ämnesområden diskuterades: hästhållning och ridning, veterinärmedicinska aspekter, exteriör och kvalitetsbedömning samt hur urval till studien kan gå till. Avslutningsvis diskuterades hur man kunde gå vidare. Resultatet av workshopens diskussion användes som underlag vid utformning studiens enkät.

Fördjupningsarbete

Fördjupningsarbetets referat presenteras här. Avsikten var att fördjupningsarbetet skulle omfatta sammanställning av hästägarenkäten. Tyvärr skickades inte enkäten ut i tid under studenternas studietid. Något som låg utanför vår kontroll, eftersom enkäten pga klientsekretess skickades ut av Agria.

Syftet med den här studien är att öka kunskaperna kring orsaken eller orsakerna till kotledsinflammation. Syftet är också att studera olika konvalescensprogram. Frågeställningen är varför så många hästar drabbas av kotledsinflammation. Finns det någon övervägande orsak och vad är i så fall den eller dessa? Vilka olika behandlingsmetoder och konvalescensprogram finns det? Studien har två hypoteser. ¹⁾ Ett successivt individanpassat konvalescensprogram fram till normal belastning är det bästa för att hästen inte ska drabbas av återfall. ²⁾ Valet av behandlingsmetod påverkar konvalescenstiden.

Kotleden är en gångjärnsled som kan böjas och sträckas. Leden är omsluten av en ledkapsel som i sin tur är utfylld med ledvätska. Skelettbenens ändrar är klädda med ledbrosk. En förutsättning för att leden ska fungera är att samspelet mellan ledkapsel, ledvätska och ledbrosk fungerar. De hjälper varandra med näring och skyddar mot inkräktare som kan komma in och bryta balansen. Om samspelet bryts utsätts leden för ämnen som utlöser en

inflammation. Orsakerna till en inflammation kan vara många, de vanligaste är trauma och osteochondros.

Det finns flera tillvägagångssätt vid behandling av kotledsinflammation. Vila, behandling med olika preparat intraartikulärt och behandling med preparat intravenöst eller intramuskulärt. Vila som behandlingsmetod kräver en relativt lång period för att resultat ska uppnås, minst 90 dagar. Vid all behandling intraartikulärt krävs att hästen står på boxvila någon till några dagar efter injektion för att undvika infektion. Hyaluronsyrapreparat anses främst vara broskskyddande samt förbättra ledvätskans kvalitet. PSGAG har visat sig ha en positiv effekt på skadat ledbrosk. Hyaluronsyrapreparat samt PSGAGs kan användas intravenöst respektive intramuskulärt. Kortikosteroider kan ha en negativ påverkan på ledbrosket, vilket kan leda till nedbrytning utav brosket. Enligt White (1995) har kombinerad behandling med kortikosteroider och hyaluronsyrapreparat visat sig ha en gynnsammare effekt än enbart kortikosteroider, särskilt vidbehandling av komplicerade synoviter.

Studiens resultat pekade på att hypotesen ”en successiv igångsättning är nödvändig för att hästen inte ska drabbas av återfall” fortfarande är giltig och kräver fortsatta studier. En definition av successiv igångsättning behövs för att kunna arbeta vidare med denna hypotes. Vidare konstaterades att hypotesen ”valet av behandlingsmetod påverkar konvalescenstiden” kunde antas.

Enkätstudie

Svarsfrekvensen var 51% i kontrollgruppen och 33% i problemgruppen. Antagligen var hästägare, som förlorat sin häst, inte lika motiverade att besvara enkäten. Detta kan förklara den lägre svarsfrekvensen i problemgruppen. Enkäten omfattade frågor om ryttarnas bakgrund och utbildning, hästens inridningsålder och arbete, deltagande i unghästbedömningar/-championat, underlag, inhysning, skoning, utfodring, uppfödning samt problemhästarnas etiologi och konvalescens. Enkätstudie fann följande signifikanta skillnader ($p < 0,05$) och tendens till skillnader ($p < 0,10$):

- Kontrollgruppen hade en längre total riddtid i medel 58,5 minuter per dag jämfört med problemgruppens i medel 51,3 minuter per dag ($p < 0,043$).
- Kontrollgruppen hoppade mer frekvent i medel 1,0 gång per vecka jämfört med problemgruppens medel 0,5 gång per vecka ($p < 0,0075$).
- Kontrollgruppen hade i lägre utsträckning (medel 16,3%) deltagit i kvalitetsbedömning för fyraåriga hästar än problemgruppen (medel 44,4%) ($p < 0,043$).
- Kontrollgruppen tenderade till att ha färre träningsfria veckor per år i medel 4,0 veckor per år jämfört med problemgruppens medel 5,5 veckor per år ($p < 0,08$).
- Kontrollgruppen tenderade till att rida mer på utebana vintertid i medel 14% jämfört med problemgruppens medel 6,7% ($p < 0,08$).
- Kontrollgruppen tenderade till att i ökad utsträckning (medel 68,8%) besvara frågorna kring utfodring på ett korrekt sätt jämfört med problemgruppens medel 50% ($p < 0,098$).

En preliminär slutsats av denna begränsade pilotstudie kan vara att det främjar hästens hälsa med en jämn och kontinuerlig belastning med anpassning tidigt till framtida arbete. Kvalitetsbedömning av fyraåriga hästar ska ses som just en bedömning av hästens kvaliteter för dagen samt ett redskap för avelsvärdering och inte en tävling för den unga hästen med risk för överträning. Det föreligger ett stort behov av utbildning och fortbildning avseende hästens utfodring till Sveriges hästägare, vilket skulle kunna bidra till en bättre hästhälsa.

Sammanställning av resultat från enkät

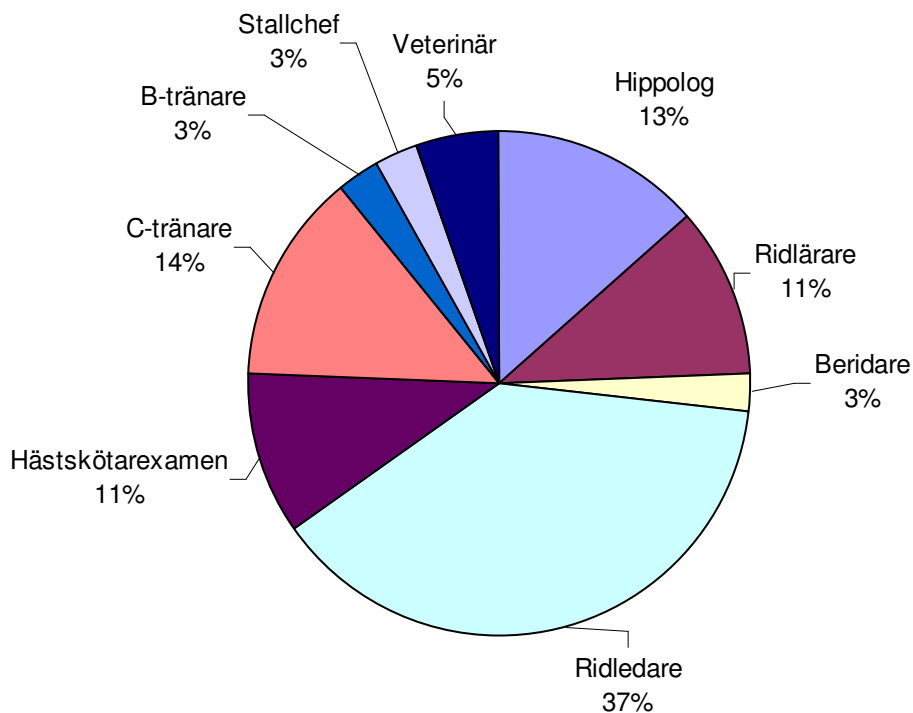
Totalt skickades det ut 100 enkäter till vardera gruppen. AGRIA ansvarade för utskicket av enkäter, för att kunduppgifterna skulle vara konfidentiella.

Grupperna kommer att benämnas

- ”Kontrollgrupp” med friska hästar i referensmaterialet. Svarefrekvens 51%.
- ”Problemgrupp” med hästar vilka hade haft kotledsproblem. Svarefrekvens 33%.

Ryttarna

Ryttarna i studien hade ridit i medel i 21 år varav 7 år på ridskola och 14 år med egen häst. Ingen signifikant skillnad fanns avseende tid mellan grupperna. I medel hade 38,1% av de svarande en professionell hästupbildning, fördelat på 43,1% i kontrollgruppen och 30,3% i problemgruppen. Grupperna skiljde sig inte signifikant avseende andelen professionell hästupbildning ($p=0,237$). Fördelningen för material som helhet avseende utbildning eller yrkesprov inom hästsektorn redovisas i figur 1. Ryttarna i studien hade likartad bakgrund avseende tävlingserfarenhet (medel 90,2%), erfarenhet av unghästar (81-88%) och de tränade i likartad utsträckning för instruktör (93,7%), se tabell 1.

Figur 1. Diagrammet visar en fördelning av utbildning alternativt yrkesprov inom hästsektor för materialet som helhet. Inga signifikanta skillnader fanns mellan kontroll- respektive problemgrupp, således visas materialet som helhet.

Tabell 1. Resultat av tävlings- respektive unghästerfarenhet samt i vilken utsträckning ekipagen tränade för instruktör. Inga signifikanta skillnader fanns mellan grupperna

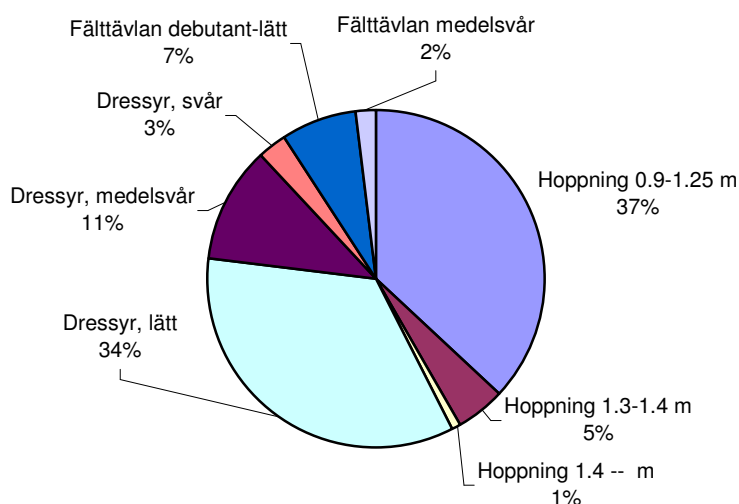
Parameter	Gemensamt medelvärde båda grupperna	Kontrollgrupp	Problemgrupp	P-värde
Ryttarna				
Tävlingserfarenhet	90,2%	91,8%	87,9%	0,55

Erfarenhet av unghäst		88%	81,2%	
Tränar för instruktör	93,7%	93,8%	93,6%	0,981

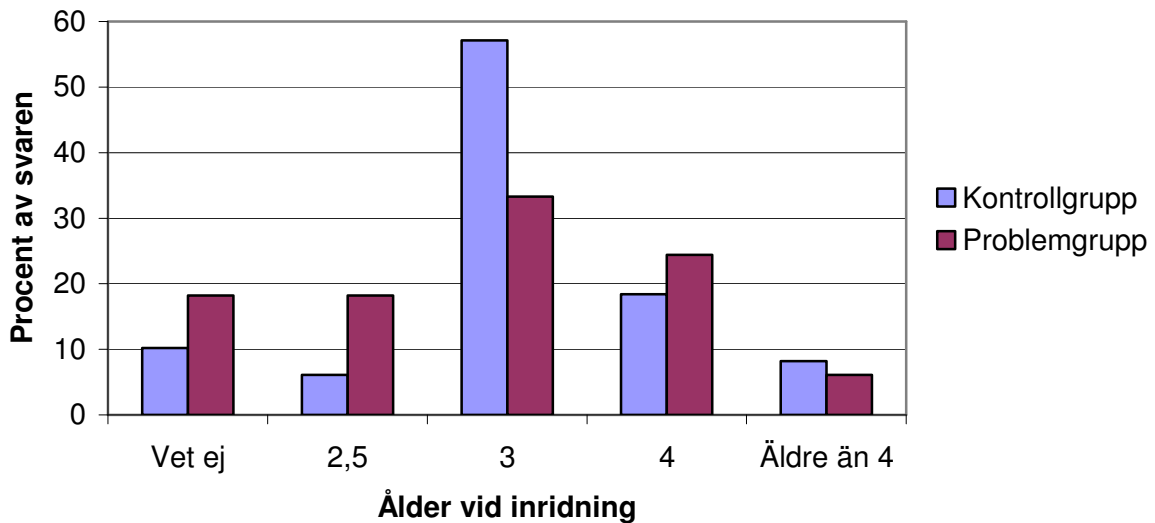
Hästarna arbete

Fördelning av hästarna användningsområde och disciplin skilde inte signifikant mellan grupperna. Hästarnas utbildningsståndpunkt skilde heller inte. Båda grupperna utbildningsståndpunkt som helhet visas figur 2, med totalt sett dressyr 48%, hoppning 43% och fälttävlan 9%. Hästarnas ålder vid inridning skilde inte signifikant ($p=0,175$). Fördelning av hästarnas inridningsåldrar visas i figur 3. Det går inte att beräkna ett medeltal, eftersom en del inte vet och andra anges som äldre än fyra år. Ryttarna hade ridit in hästarna i likartade utsträckning själva ($p=0,26$) med ett totalt medel 40,7%. Medryttare förekom i ca 40% hos hästarna och skilde inte signifikant mellan grupperna. ($p=0,31$).

I tabell 2 har resultatet av hästarnas arbete i form av ridning, viloperioder och matchning till unghästbedömning och unghästchampionat sammanställts. De intressanta och signifikanta resultaten här är att kontrollgruppens hästar arbetar längre 58,5 minuter per dag jämfört med 51,3 minuter per dag för problemgruppen. Kontrollgruppens hästar hoppar dubbelt så ofta 1,0 gång per vecka jämfört med 0,5 gång per vecka för de problemhästarna. Det fanns en tendens till ($p=0,083$) till att kontroll hästarna vilade kortare period, 4,0 veckor jämfört med 5,5 veckor per år. Däremot skilde inte andelen vilande hästar eller antalet viloperioder signifikant mellan grupperna. Hästarna i grupperna hade deltagit i någon form av unghästbedömning eller -tävling totalt sett i likartade utsträckning. Däremot hade de problemhästarna (44.4%) i signifikant högre utsträckning ($p=0,043$) deltagit i kvalitetsbedömning för fyraåriga hästar gentemot kontrollgruppen 16.3%.

Figur 2. Diagrammet visar fördelning av hästarna i studiens utbildningsståndpunkt. Inga signifikanta skillnader fanns mellan kontroll- respektive problemgrupp.

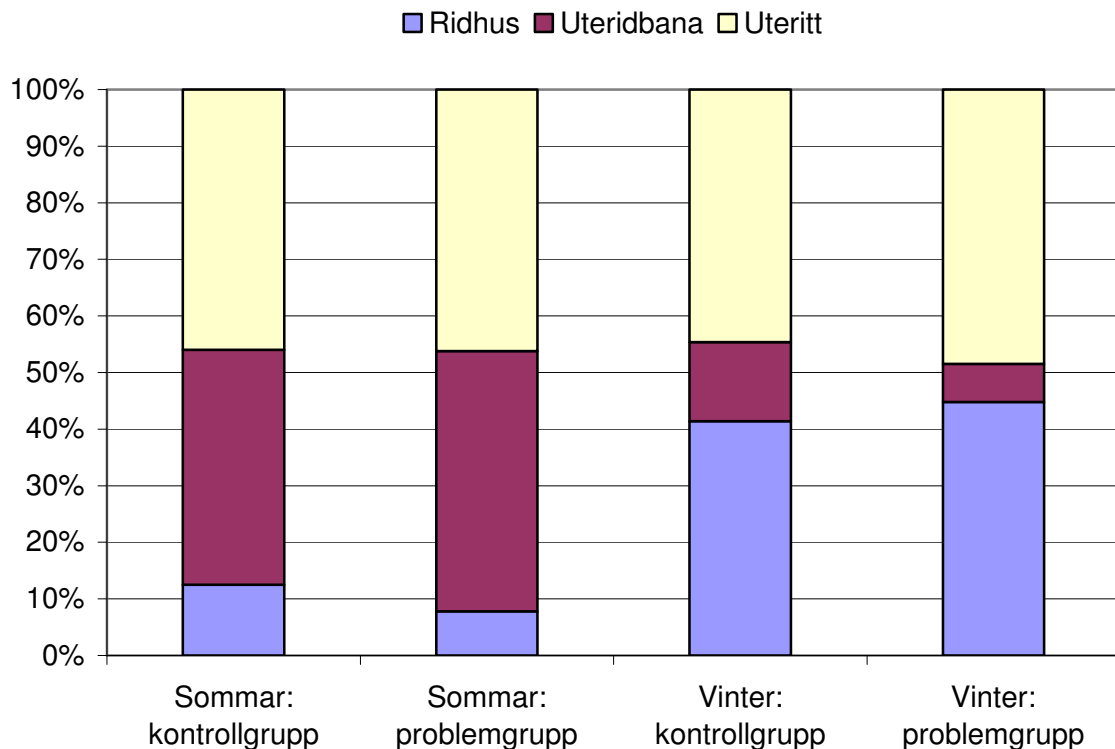
Figur 3. Sammanställning av inridningsåldern på hästarna i kontrollgrupp respektive grupp med problemhästar.

Tabell 2. Sammanställningen visar kvantifiering av ridning, viloperioder och deltagande för hästarna i kontrollgrupp respektive problemgrupp

Parameter	Gemensamt medelvärde båda grupperna	Kontrollgrupp	Problemgrupp	P-värde
Ridning				
Rid tillfälle ggr/v	5,9	5,8	6,0	0,34
Ridtid per dag, minuter	Totalt: 55,8 varav Skritt: 26,8 Trav 15,6 Galopp 13,3	Totalt 58,5	Totalt 51,3	0,043
Hoppning ggr/v		1,0	0,5	0,0075
Dressyr, ggr/v		2,8	2,9	0,68
Skrittdag, ggr/v		0,5	0,8	0,28
Skritt dag min/g		21,3	29,8	
Använder hjälptyglar	35,1%	29,8%	44,4%	0,20
Viloperioder				
Hade viloperiod	75%	68,8%	84,4%	0,27
Träningsfria veckor/år		4,0	5,5	0,083
Unghästbedömning				
Deltagit i unghästbedömning/-tävling		32,7%	45,5%	0,54
Varav i kvalitetsbedömning		16,3%	44,4%	0,043

Underlagets betydelse

För att undersöka om underlaget hade någon betydelse, frågade vi hur stor del av tiden ryttarna red i ridhus, på ridbana utomhus respektive red ut. I en enkät kan vi dock inte ta ställning till hur underlaget är, dess skötsel etc, utan det är endast de stora dragen. Inga signifikanta skillnader mellan grupperna kom fram. Generellt sett kan man se, i figur 4, att uteridbana och ridhus i stort sett får ombytta förhållande sommar respektive vinter. Det fanns en tendens ($p=0,08$) till att kontrollgruppen red mer på uteridbana vintertid, 14% jämfört med problemhästarna 6,7%.

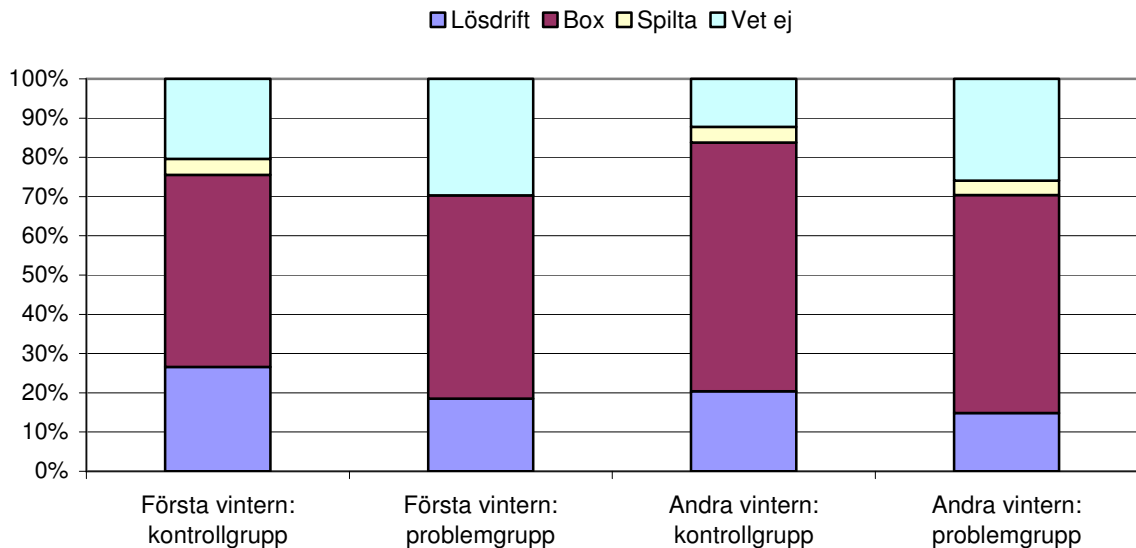
Figur 4. Diagrammet visar en sammanställning av hur ridtiden (%) för hästarna fördelades mellan ridning i ridhus, ridning på utebana respektive uteritt.

Inhysning, skoning och utfodring

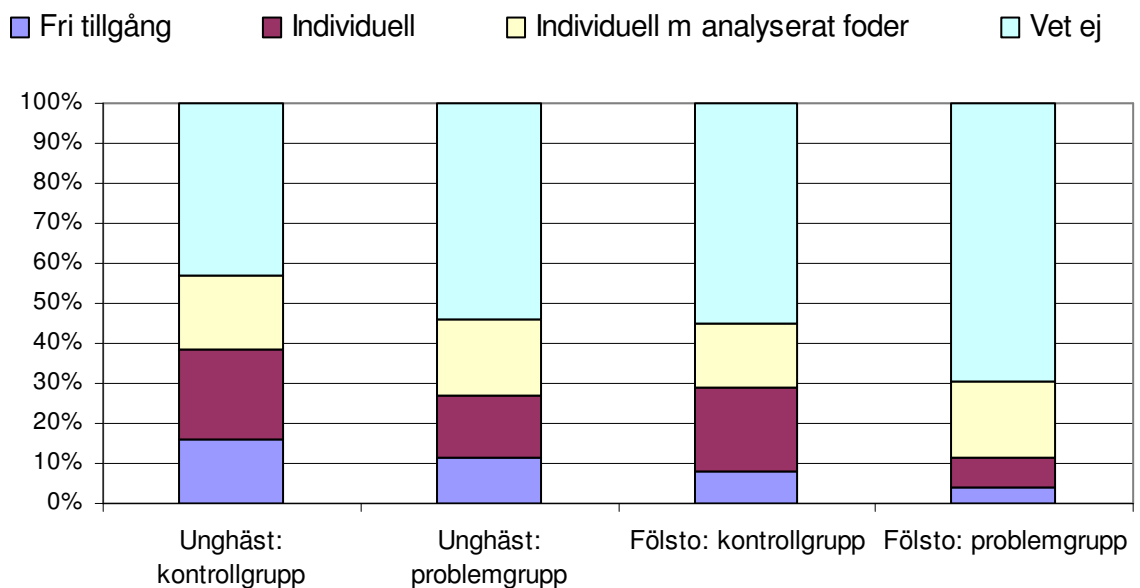
Hästarnas hölls nästan uteslutande i box, utom 2% av kontrollhästarna som stod i spilta. De var heller ingen skillnad på utevistelsen. De var ute ca 7,8 timmar per dag; kontrollhästarna 60,7% i stora paddockar och motsvarande 73,9% för problemhästar. Hästarna skoddes i medel var 7,4e vecka av i 95,1% utbildad hovslagare (inga signifikanta skillnader). Av hästägarna analyserade 60% fodret och 50% beräknade en foderstat. För att förstå hästägarnas kunskap om foder gjordes en analys av i vilken utsträckning de klarade att fylla i frågorna korrekt. Det fanns en tendens ($p=0,098$) till att kontrollgruppen gjorde fler korrekt i fyllnad, 68,8%, jämfört med gruppen med problemhästar, 50%. Hästägarna i den problemgruppen svarade samtliga att de anpassade utfodringen under hästens konvalescens och av dem var de endast 13 av 33 som tog hänsyn till energi och protein i sin anpassning. Hur de andra gjorde framgår inte.

Uppfödning

Vi frågade om inhysningsform under uppfödningen. Mer än hälften av hästarna (53,3 – 68,9%) hölls i box, se figur 5. Stor andel av ägarna (43,2 – 69,2%) kände inte till utfodringen av unghästen under uppväxten eller utfodring av det dräktiga fölstoet, se figur 6. Av de svar vi fick var det fem respektive sex hästar i vardera gruppen, vilka hade fått analyserat foder. Detta föranleder en att undra om kunskap och medvetenhet kring hästarnas utfodring i Sverige inte måste öka markant. Här föreligger uppenbarligen en stor uppgift i utbildning och fortbildning av Sveriges hästvänner.

Figur 5. Diagrammet visar inhysningsform för hästarna i studien avseende första vinter (0-1 år) och andra vintern (1,5 – 2,5 år).

Figur 6. Diagrammet visar utfodringsstrategi för uppfödning av unghästarna i studien respektive deras mödrar under dräktigheten.

Etiologi och konvalescens hos problemgruppen

Hästarna i ”problemgruppen” var i medel 6,5 år, när de behandlades första gången. Hästarna hade uppvisat vaga symtom såsom ”kändes” inte bra i ridningen, vägrade hoppa, stel i bakben och rygg, nedsatt allmän tillstånd, ekipagets instruktör misstänkte något samt i två av fallen syntes en tydlig hälta. Övervägande del av hästarna, 25 av 33, hade problem med ett eller båda frambenen. Tre av hästarna hade bakbensproblem. Nästan två tredjedelar, 64%, hade problem båda frambenen och i 72% av fallen var mer än en led påverkad.

Hästarna behandlades i medel 2,2 gånger av veterinär. Hästarna hade behandlats med hyaluronate och / eller korticoider. Tre hästar hade inte fått intraartikulär injektion utan hade behandlats med laser. Några av hästarna hade också behandlats av kiropraktor. Alla hästarna blev rekommenderade vila utan arbete. Viloperioden varierade från några veckor till flera månader.

Tretton personer ansåg sig ha orsakat skadan. Tre av dessa trodde att det berodde på deras ridning och ändrade träningsprogram, vilket resulterade i icke återfall. Tio ägare ansåg skadan bero på vrickning / stukning, hårt underlag eller att hästen hade dålig exteriör. En ansåg att hästen var oanvändbar och farlig. I den grupp ägare, som trodde att problemet orsakats av omgivningen eller det var något fel på hästen, fick 67% av hästarna återfall.
